

štvu bez Krista. Ne spada isključivo na redovnike, da komad po komad rekonstruiraju čovjeka, ali oni moraju biti nenadomjestivi učitelji ove integracije čovjeka u Bogu.

Ali ako pod udarom kritika i sumnja svijeta, redovnički život, a nadasve redovnički apostolski život počne sumnjati u svoje vlastite duhovne ciljeve, ako strast za svijet koja mora u redovničkom životu biti komandirana prvotnom pasijom za Krista postane u našim očima prva dužnost, ako postanemo osjetljiviji na tjelesnu nestrpljivost ljudi više nego na zakon Evanđelja, ako postanemo osjetljiviji na strah da moramo umrijeti sebi nego na dužnost da moramo živjeti Kristovim životom, osjetljiviji na želju, nužnu dakako, da razumijemo ljude i da nas oni razumiju više nego na sramotu Kristovu (poput apostola), rezultat će onda odatle sigurno i za Crkvu i za svijet velika šteta. Redovnici će u tom slučaju biti brojniji, ali bit će i sve više neposlušnih, sumnjivih. Ali Crkva ne će imati dovoljno čednih, ali odlučnih graditelja duhovne reintegracije ljudi.

Priradio f. Ignacije Vugdelija

PROBLEM ISPOVIJEDI DJECE

Psihološko-pastoralni problem

Pastoralne i katehetske revije, a i razne vjerske novine, posvećuju u posljednje vrijeme mnogo pažnje i prostora problemu vjerskog odgoja omladine, a u vezi s tim i problemu sakramenta ispovijedi i pričesti baš u odnosu kod mladih. Pogotovo u vezi s liturgijskom obnovom.

Zajedničko je mišljenje svih suvremenih pastoralista i vjeroučitelja da se mladi rod — po broju — sve više udaljuje od Crkve i života po vjeri. Da se sve više među omladinom širi razvrat i kriminal. O tome svjedoče svakodnevne policijske i sudske kronike na stranicama dnevnih novina — na svim stranama svijeta. Nijedna zemlja ili nacija nije više pošteđena! Ranije su padali u te ponore uglavnom »pubertetnici«, a sada novine alarmiraju o kriminalu, naročito moralnom (seksualnom) maloljetnika i maloljetnica u razdoblju od 12 do 15 (a nekada čak od 10) godina. Stvaraju se klubovi nemoralna. Ne pojedinačni nemoralni delikti. Organiziraju se u prave klubove, sa određenim »pravilima«. Pravo orgijanje...

Alarmirani su krugovi odgovornih: psihologa, pedagoga, kriminologa, škola i obitelj, javne organizacije... Uznemireni su pogotovo svi svijesni vjerski odgojitelji. Oni su svijesni i svoje moralne odgovornosti u spriječavanju poplave zla — nemorala zbog opasnosti za budućnost pojedinaca i zajednice, Crkve i nacije!

Praksa je pokazala i dokazala, da obično uvjeravanje i školska predavanja o »etici i moralu« više ne djeluju dovoljno efikasno. Suvremeni roditelji su izgubili kormilo odgoja iz svojih ruku... Mladi rod se nalazi u lađici života usred ustalasanog mora, u oluji... U oluji života bez kormila, bez sigurne zaštite!

Psiholozi i pedagozi javno optužuju suvremenu obitelj: djeca nemaju više »domaćeg odgoja« — nemaju više psihološkog oslonca na oca i majku. Rastu samoniklo. Oblikuje ih ulica, okolina — i korov loših sklonosti — strasti. Nitko im u onim danima, kad im je duša tražila svijetla duha — istinski pravac života, nije objasnio gdje su izvori, nitko ih nije efikasno, s razumijevanjem i ljubavlju, bez nerveze, upozorio na provalije na stazi života, na korov i trnje, na grijeh i zablude, na zle sklonosti koje vode u propast... Nitko nije blagovremeno i psihološki potaknuo uzvišene ideale, za koje se isplati živjeti, boriti se, žrtvovati, svladavati samoga sebe... Kloniti se lošeg društva — »suvremenog i naprednog« mišljenja razvrata i pokvarenosti.

Nužnost iskrenog povjerenja

Tražeci lijek toj opasnoj bolesti suvremenog čovječanstva, čestiti psiholozi traže, da se povrati povjerenje između odgojitelja i djece. Oni naglašavaju, da se »moralni« odgoj mora započeti u majčinom naručju — prije nego loše društvo uspije zasijati korov na vrtić bezazlene duše. Traže da roditelji, a pogotovo majke, uspostave odnos povjerenja, ne dresure, u odgoju. Dijete mora svoje »probleme« povjeravati roditeljima, a ne ulici, okolini, pokvarenom društvu. Kod roditelja moraju tražiti objašnjenje na razna pitanja života. Briga i razumijevanje roditelja, pogotovu majke, ogradit će vrtić djetetove duše od uljeza, blagovremeno će iskorijeniti korov, koji se neminovno uvijek pojavljuje. Na svijetu smo. Na griješnom svijetu. S posljedicama praroditeljskog grijeha!

Zanimljivo je, da se u posljednje vrijeme javlja sve veći broj, — na svim mogućim stranama, u zemljama s različitim političkim strukturama, — stručnjaka psihologa i pedagoga, ne samo katolika (često su baš nekatolici puno jasniji i odlučniji), koji tvrde da je djetetu u razvojnoj fazi, kad se polako »otima« neposrednom utjecaju — ovisnosti od obitelji, potrebna **SAKRAMENTALNA ISPOVIJED**. Samo savjetovanje u to doba duševnog sazrijevanja — formiranja, dok se u duši sve buni i ruši (pogotovo u vrijeme krize svakog auctoriteta), nije više dovoljno. Već po prirodnim psihološkim zakonima traži se potpuno povjerenje, da se mlada duša sa svim povjerenjem i sigurnošću nasloni na nekoga, da mu otkriva svoje boli i jade, svoja skretanja, svoje katastrofe... Ali istovremeno u očekivanju: siguran savjet, prijateljsku pomoć, koja će ga izvući iz gliba, iz opasnosti...

Sama po sebi traži takva mlada duša razumijevanje i sigurnost diskrecije. A uz to još neku moralnu sigurnost »više pomoći i intervencije«. A to nalazi samo u sakramentu svete ispovijedi.

Svijest, da će u takvom »priznanju i samooptužbi« naći ne samo razumijevanje i pomoć za budućnost, nego istovremeno brisanje, liječenje i potpuno izliječenje, zaborav prošlosti, daje ispovijedi već po psihološkom raspoloženju privlačnost — i moralnu moć. Tako govore čak oni, koji ne poznaju i ne priznaju sakramentalnog djelovanja sakramenta ispovijedi — milosti.

Nama, koji vjerujemo, da je svaki od sakramenata posebni Božji dar i izvor milosti, je sve to jasno i razumljivo. Zato je toliko nerazumljivije, da neki pojedinci iz crkvenih krugova, u ime »prograsa duhovnog života« u posljednje vrijeme pokušavaju umanjiti korisnost, važnost i — potrebnost svete ispovijedi za normalni duhovni život »suvremenog vjernika«, a pogotovo omladine.

Budući da ovo nije neka iscrpna dogmatsko-filozofska rasprava o djelovanju sakramentalne milosti pojedinih sakramenata, konkretno sakramenta ispovijedi, nego razmatranje o psihološko-odgojnom i pastoralnom karakteru tog sakramenta, zato neću na dugo i široko raspravljati, da je sakrament svete ispovijedi dar našeg božanskog Spasitelja za liječenje i predohranu, za opraštanje i prethodno osiguranje, posebna pomoć — a nikako samo sredstvo za spasavanje duhovnih mrtvaca (opraštanje smrtnih grijeha). O korisnosti česte ispovijedi, o ispovijedi »malih« grijeha napi-

sane su bezbrojne knjige i rasprave — sa strane velikih teologa i s odobrenjem nadležnih crkv. vlasti. Sva prošlost dokazuje, da pravilno i često korišćenje ispovijedi uvijek uvjetuje uspon i procvat duhovnog života. Da su najveći sveci i istinski reformatori vrlo često i redovno koristili taj sakrament — iako smo sigurni, da nisu živjeli u smrt-nim grijesima, jer ih inače Bog ne bi proslavio čudesima i Crkva proglasila svecima.

Opasnost formalizma

Čuje se ponekad prigovor, da česta ispovijed ne donosi posebnih plodova napretka duhovnog života. Na taj prigovor odgovorit će lako svaki obični vjernik: ako se ispovijed obavlja samo formalistički, bez pravog razumijevanja i iskrenosti, onda je nemoguć pozitivan rezultat — korisnost.

O uvjetima dobre ispovijedi treba zato vrlo često govoriti. To važi jednako za najsvetiji i najuzvišeniji sakrament — svetu pričest. I o tome je dovoljno napisano u svakom katekizmu, a pogotovo dogmatskom, moralnom i pastoralnom priručniku.

Jer je ispovijed ipak posezanje na najintimnije dubine pojedinca, vrlo delikatna »duhovna operacija«, zato je potrebno da vlada za istu potrebno psihološko raspoloženje. A to raspoloženje neće doći samo od sebe, nego ga treba uvjetovati i »stvoriti«!

Budući da čovjek nije samo razum, nego i čuvstvo, onda je razumljivo, da je za normalni vjerski i duhovni život osim znanja (razuma) potreban i osjećaj (čuvstvo). I to osjećaj za plemenito, lijepo, uzvišeno — natprirodno. Za normalni razvoj tog osjećaja, koji treba da prati i hrani čovjeka kroz čitav život, i kroz bure i oluje, je potrebno da se ukorijeni i razvije dok je duša još nepokvarena, bez predrasuda... Dakle, vjerski osjećaj, osjećaj odnosa prema Bogu, prema vjerskim obredima i sakramentima, treba se učvrstiti u njoj mladosti. U nevinoj mladosti!

Iz tih razloga, teoretskih, i iz dugogodišnjeg promatranja u praksi, u pastorizaciji, smatram i uvjeren sam, da je potrebno, da se sa sakramentom svete ispovijedi upozna i »uprakticira« bezazleno i nevino dijete odmah na početku, kada stupa u »kontakt« sa svijesnim sakramentalnim životom Crkve. Veličina i blizina, ljepota i dobrota Krista Spasitelja u svetoj pričesti pomoći će djetetu (razumije se, ako odgo-

vomni iskoriste sva sredstva pravilne i ozbiljne priprave!) da bude iskreno prema sebi i Bogu — baš posredstvom svete ispovijedi. Ono će u ispovjedaonici uvijek tražiti ne samo opraštanje nego i utjehu — savjet. Otkrivat će opasnosti i eventualne »nesreće« na životnom putu tražeći prijateljsko razumijevanje, pomoć i utjehu.

Eto, zato ne mogu razumjeti onih, koji su protiv ispovijedi prvopričesnika. Ako se bude dijete naučilo primati svetu pričest bez ozbiljne priprave, bez česte ispovijedi, bez strahopoštovanja i čiste ljubavi, odmah od početka, kasnije neće više osjećati potrebe. Duša će otupiti. A ono sakramentalno povjerenje, koje je — »prirodno i psihološki« — tako odlučujuće za formiranje karaktera i duhovnog života, neće nastati. Zakasnilo se. Nova biljka neće pustiti dubokih korijena i neće donositi bogatih plodova!

Treba se čuvati u odgoju krajnosti: i skrupuloznosti i laksizma. Treba prema direktivama velikog i svetog euharistijskog pape Pija X i prema suvremenom duhu »života s Crkvom-Euharistijom« (liturgijska obnova) odgajati i stare i mlade vjernike, naročito nove generacije, u euharistijskom duhu. Odgajati osjećaj potrebe za euharistijskom hranom. Da se kod svete mise sudjeluje ne samo gledajući i pjevajući, moleći se i slušajući, nego i primajući dar nebeske gozbe. Ali se mora imati uvijek pred očima upozorenje apostola naroda o nedostojnoj pričesti (1 Kor 11, 26—30), jednako kao i Kristovu poruku o neophodnosti hranjenja kruhom, koji je sišao s neba (Iv 6, 48—58).

Odgovor na optužbu

U crkvenoj štampi zapadnih zemalja razvija se posljednjih godina živa diskusija, čak polemika, oko pitanja prvopričesnika: kada djecu privedi prvoj pričesti, a još više da li trebaju djeca prije prve pričesti na ispovijed — i uopće kada treba djeci preporučiti prvu ispovijed. Mišljenja su, nažalost, jako podijeljena. Čak u istoj državi, susjedne biskupije, donose različita rješenja ili barem upute. Negdje su u vrlo kratko vrijeme u potpunosti izmijenili ranije stavove.

Nije dakle nikakvo čudo, da su i kod nas mišljenja različita. O tom sam predmetu napisao članak, koji je objavljen u »Službi Božjoj«, br. 3/1969. — str. 153—158. Na taj članak, objavljen je u Sl. B. br. 1/1970. (str. 76—77) prigovor — osuda u obliku dopisa uredništvu. Da ima svatko pravo na

javno objavljeni članak objaviti javno svoje suprotno mišljenje, razumljivo je i prirodno. Čak je dužnost, ako je netko uvjeren, da objavljena stvar nije točna, da škodi zajednici — Crkvi — dušama! No, barem u našoj vjerskoj štampi opravdano očekujemo, da će se — i u slučaju — kritike, prigovora (možda i manje korisne polemike) sačuvati nepristranost, objektivnost i dobronamjernost.

Tko ponovno pročita moj članak i taj prigovor-kritiku-optužbu (čak se insinuiira hereza; navodno pisac želi izbjeći »riječ heretički« — a takva formulacija je samo podvučena afirmacija optužbe!), smatram da će se vrlo lako uvjeriti, da je kritičar pristupio svom poslu sa unaprijed određenim mišljenjem i predrasudama. Ne želim polemizirati. Prepuštam sud čitaocima. Samo objektivnosti i istine radi iznijet ću nekoliko misli:

1) Na optužbu hereze: — Izjavljujem, da vjerujem sve i onako kako naučava i vjeruje Katolička Crkva. Svaku svoju pisanu ili izgovorenu riječ podređujem nauku i sudu zakonite crkvene vlasti!

2) Nigdje u mom članku nema tvrdnje, da se treba »svakog dana« ispovijedati za svagdanju svetu pričest. Budući da se u onom članku nije tretirao problem svagdanje svete pričesti, nije bilo ni potrebe napose raspravljati o pripravi na svagdanju svetu pričest. — O tome je inače bilo govora u direktivama za svagdanju pričest u svim starim priručnicima, na koje se dopisnik poziva. A za redovničke osobe koje su — nekako po pravilu — iako slobodno — svakog dana pristupale sv. pričesti, postojali su i odgovarajući kanonski propisi i direktive u redovničkim pravilima. Slično važi i za svećenike, bogoslove i dr.

3) Iz nijedne rečenice mog članka nije moguće zaključiti »godišnju ispovijed i pričest«, jer se u članku izričito spominje dekret sv. Pija X.

4) Rečenica: »tko nema straha pred »malenim« prestupcima, neće prezati ni pred velikima« — smatram da je za svakoga, koji promatra »realni-konkretni« život, izvan diskusije!

5) Svakako je najveća inkriminacija rečenica: »Na to bih piscu odgovorio, da ne vjeruje u moć sv. Pričesti. Jer ne znam da li mu je poznato da i sama sv. Pričest čisti dušu od malenih prestupaka...«

Vjerujem i u svetost i u moć sv. pričesti i u milosti, koje ona donosi. Vjerujem, da je u pričesti sam Isus Krist Bog-čovjek, Spasitelj, izvor svih milosti!

Ali vjerujem i u to, da je čovjek dužan u svakom slučaju učiniti sve, da ne bude prepreka djelovanju Krista u duši — milosti. Zato je potrebna suradnja: prije, za vrijeme i poslije pričesti! — Što je savršenije raspoloženje i spremnost, to više će biti i plodova! A tu dispoziciju stvara česta (nitiko ne tvrdi: svagdanja!), solidna i iskrena ispovijed!

Uz ovu dispoziciju dolaze još specijalne sakramentalne milosti, koje utemeljitelj ispovijedi, sam božanski Spasitelj, po tom sakramentu ulijeva u dušu.

6) Česta ispovijed nikako ne ograničava djelovanje Krista po sv. pričesti, nego — prema spomenutom — samo disponira i stvara potrebne uvjete. I u ovom slučaju važi, što je rekao Krist o sjemenu, koje pada na različito tlo (Mt 13, 3—23).

7) Dogmatska je istina, da sakramenti djeluju »ex opere operato«. No, tko se usudi tvrditi, da je dokučio svu dubinu i bitnost toga djelovanja!

Ima i drugo pravilo: »Gratia supponit naturam!«

Ako povučemo konsekvencije iz tvrdnji spomenute op-tužnice, onda bi morali zaključiti po svim pravilima logike: Budući da već formalno primanje pričesti — samo po sebi — uvjetuje, »da će nas još bolje čuvati Isus, tvorac milosti, koga primamo u pričesti«, — zato će svi, koji se — bilo s kakvim raspoloženjem — često pričešćuju, postati svecima.

Realni život, nažalost, demantira takve propozicije. Nažalost, na našu sramotu, bilo ih je, a ima ih i u naše dane prilično, koji su se svakog dana pričešćivali, pa ne samo da nisu ni malo napredovali u duhovnom životu, nisu se čak ni očuvali od smrtnih grijeha, — čak su otpali od kršćanstva i svake vjere! Bilo je, ima ih — nažalost — i danas među njima i svećenika, i redovnika, i redovnica, i običnih vjernika, i »proslavljenih« teologa! Nažalost i na našu sramotu!

»Ex opere operato« nije nikakav magični napitak i čarolija, koja sama po sebi stvara čudesa i mijenja prirodu!

»Gratia supponit naturam!« — Nedokučivo je djelovanje Krista i milosti u našoj duši. Naše je, da sa svoje strane učinimo sve što je moguće, da ne bude prepreka (kamenja,

trnja i korova!), a onda se možemo ponizno nadati, da će nam Spasitelj po svojoj beskonačnoj dobroti i milosrđu udijeliti po sakramentima potrebne milosti, da ćemo svladati sve prepreke i rasti u božanskom životu, dok ne budemo našli savršenstvo i mir u presvetom Srcu — u Očevoj kući!

Dodatak: Naglašavam, da ovo nije nikakva filozofsko-teološka apstraktna rasprava nego vapaj pastoraliste i prijatelja djece Božje!

Alojzij Turk

ČESTA SV. PRIČEST

Uza sve opadanje vjerskoga života, u mnogim se sredinama broj Sv. Pričesti povećava, tako da zreli ljudi znadu reći: »Prije su ljudi bili bolji, a sada se više pričješćuju«. Nepriimanje Pričesti je siguran znak duhovnoga mrtvila, a veliki broj Sv. Pričesti, držim, da uvijek nije siguran i mjerodavan pokazatelj bogatog milosnog života u pojedinoj sredini.

Do takvog stanja vjerojatno dolazi zbog raznolike pouke sa strane svećenika, odnosno zbog različitog pristupa stvari. Jedni stvar shvaćaju mnogo ozbiljnije i strože, dok drugi držeći se ideje, da je Pričest hrana i jakost za svagdanju životnu borbu, preporučuju čestu Sv. Pričest, jer jesti treba svaki dan. Sv. Ivan u VI. poglavlju svoga Evandjelja krasno govori o Euharistiji kao hrani i svima nam uvjerljivo zvuče u ušima one riječi: »zaista, zaista, kažem Vam, ako ne jedete tijelo Sina čovječjega i ne pijete njegove krvi, nećete imati života u sebi. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni« (Iv. 6, 53—55). Pričest je uvjet milosnog života u nama, ali se treba sjetiti i onih Pavlovih riječi: »... Zato će onaj, koji nedostojno jede ovaj kruh ili nedostojno pije ovaj kalež Gospodnji, biti krivac tijela i krvi Gospodnje. Neka svatko (prije) ispita sama sebe, te onda jede od kruha i pije iz kaleža, jer tko jede i pije, svoju osudu jede i pije, ako ne drži više do tijela Gospodnjega« (1. Kor 11, 27—30).

U »Veritasu« br. 2/70 mogli smo pročitati slijedeće retke, koji donekle rasvjetljuju naš predmet: »Bilo bi krivo i lažno slijediti lažno uvjerenje, da će samo primanje sakramenata proizvesti u nama neki čudesni obrat i ostvariti duhovni rast. Ne, Bog traži naše sudjelovanje, našu aktivnost, našu vjeru. U cijeloj povijesti spasenja Bog je uvijek bio onaj koji je pozivao čovjeka na milosni i spasonosni dijalog, na prijateljstvo i ljubav«. (Veritas, 2/1970 — str. 23).